

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора

Юринець Юлії Леонідівни

на дисертаційну роботу Старушенко Ярослава Володимировича

на тему «Правові засади запобігання відмивання коштів отриманих від

обігу віртуальних активів», подану на здобуття ступеня доктора

філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність та обґрунтування вибору теми дослідження.

Сучасні процеси цифровізації економіки, розвиток фінансових технологій (FinTech) та активне поширення віртуальних активів суттєво змінюють підходи до регулювання фінансових відносин. З одного боку, криптовалюти, токени та інші види віртуальних активів відкривають нові можливості для інвестування, трансакцій і розвитку цифрового бізнесу. З іншого — вони створюють потенційні ризики для фінансової системи держави, пов'язані з можливістю використання таких активів для відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму чи ухилення від сплати податків.

В умовах глобалізації фінансових ринків, зростання транснаціональних кіберзлочинів і децентралізованого характеру обігу криптоактивів проблема запобігання відмиванню коштів набуває особливої актуальності. Анонімність, відсутність централізованого емітента, складність відстеження трансакцій та транскордонний характер операцій із віртуальними активами ускладнюють контроль з боку державних органів і створюють сприятливе середовище для легалізації злочинних доходів. Тому формування ефективних правових засад запобігання цим процесам є однією з ключових передумов фінансової безпеки держави.

Україна, інтегруючись у світовий фінансовий простір і наближаючи своє законодавство до стандартів Європейського Союзу, зобов'язана

дотримуватися міжнародних вимог у сфері протидії відмиванню коштів. Важливу роль у цьому відіграють Рекомендації FATF (Financial Action Task Force), Директива (ЄС) 2018/843 (5-та Антивідмивальна директива) та Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт і конфіскацію доходів від злочинної діяльності (Варшавська конвенція). Ці міжнародні стандарти зобов'язують держави встановити правові механізми ідентифікації користувачів віртуальних активів, прозорості операцій, фінансового моніторингу та міжвідомчої співпраці у сфері кіберфінансів.

Незважаючи на прийняття Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» та Закону «Про віртуальні активи», правове регулювання обігу криптоактивів залишається фрагментарним. Не визначено остаточно статус віртуальних активів у системі фінансового права, не розроблено ефективних механізмів взаємодії суб'єктів первинного фінансового моніторингу з операторами віртуальних активів, не врегульовано питання юрисдикційної підзвітності транскордонних операцій і порядку обміну інформацією з міжнародними партнерами.

Актуальність теми дослідження посилюється також зростанням кількості злочинів, пов'язаних із використанням криптовалют у схемах шахрайства, торгівлі наркотиками, кіберзлочинності та незаконного фінансування. Відсутність чіткої системи адміністративно-правового контролю у сфері цифрових активів ускладнює реалізацію державної політики фінансової безпеки. Саме тому виникає потреба у комплексному науковому аналізі правових засад запобігання відмиванню коштів, отриманих від обігу віртуальних активів, виявленні прогалин у чинному законодавстві та формулюванні пропозицій щодо його вдосконалення.

Отже, актуальність дослідження зумовлена поєднанням технологічних, правових і безпекових викликів, пов'язаних із стрімким розвитком ринку

віртуальних активів. Наукове опрацювання проблеми дозволить розробити цілісну концепцію правового регулювання у сфері протидії відмиванню коштів із використанням цифрових технологій, сприятиме зміцненню фінансової безпеки України, виконанню міжнародних зобов'язань і формуванню прозорого правового середовища для розвитку віртуальної економіки.

З огляду на викладене є підстави вважати, що обрана Старушенка Я.В. тема наукового дослідження має комплексний характер і високий рівень актуальності, теоретичне і практичне значення.

Оцінка наукового рівня дисертації та наукових публікацій здобувача

Ознайомлення з дисертаційним дослідженням дає підстави для висновку, що воно є цілісною, логічно вибудованою та належно структурованою науковою працею. Робота спирається на опрацювання широкого кола нормативно-правових актів, міжнародних документів, джерел антикорупційного законодавства, а також наукових праць з адміністративного права, адміністративного процесу, фінансового права. Це дозволило забезпечити належний рівень теоретичної підготовки дослідження та коректно окреслити його проблемне поле. Виклад матеріалу відзначається послідовністю, системністю та достатнім рівнем наукової аргументації, а внутрішня побудова дисертації узгоджується з метою та завданнями дослідження.

Наукові положення, висновки, рекомендації і практичні пропозиції, сформульовані дисертантом, є аргументованими та переконливими. Автор дисертаційного дослідження продемонстрував високий теоретичний рівень узагальнення та викладу матеріалу, вміння застосовувати загальнонаукові та спеціально-юридичні методи наукового пізнання (діалектичний метод, історичний метод, метод систематизації та класифікації, порівняльно-правовий та формально-юридичний методи, техніко-юридичний метод),

аналізувати наукові джерела та нормативно-правові акти, судову практику. Використання широкого спектру методів наукового пізнання позитивно вплинуло на ступінь обґрунтованості одержаних теоретичних та практичних результатів.

Дисертантом було доведено вміння надавати критичну оцінку науковим джерелам та ідеям інших дослідників, формувати самостійні висновки та аргументувати їх. Текст дисертаційної роботи засвідчує високий рівень підготовки дисертанта, його володіння технікою наукового-аналітичного пізнання та підтверджує наявність відповідних знань та уявлень про специфіку дослідження проблематики правових засад запобігання відмивання коштів, отриманих від обігу віртуальних активів.

Окремо варто відзначити дотримання здобувачем принципів академічної доброчесності. У роботі простежується належна культура роботи з джерелами, коректне цитування наукових праць, відсутність ознак плагіату, недобросовісних запозичень чи механічного копіювання без самостійного аналітичного опрацювання, що свідчить про належний рівень академічної культури автора та дотримання ним вимог наукової етики.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях

Дисертація Старушенка Я.В. є першим комплексним дослідженням, у якому з використанням необхідних методів наукового пізнання, здобутків вітчизняної і зарубіжної юридичної науки, урахуванням європейського досвіду, положень чинних нормативних актів України, міжнародних документів, рішень судових інституцій з'ясовано теоретичні й практичні проблеми правових засад запобігання відмивання коштів, отриманих від обігу віртуальних активів і розроблено пропозиції та рекомендації щодо їх удосконалення. Автором вірно визначено об'єкт і предмет наукового

дослідження, а також чітко окреслено його мету та наукові завдання. Структура дисертаційної роботи складається із анотації, вступу, трьох розділів, які містять сім підрозділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаних джерел, додатків.

Основні наукові положення та результати дисертаційного дослідження висвітлено у 8 публікаціях, серед яких 3 – статті у наукових фахових виданнях України та країн ЄС, 1 – розділ у колективній монографії, 4 – тези доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях та міжнародному податковому конгресі. Опубліковані наукові статті, тези науково-практичних конференцій за темою дисертаційного дослідження мають безпосередній зв'язок з усіма структурними частинами проведеного дослідження, конкретизують і доповнюють основні положення його новизни.

Перший розділ дисертації Старушенко Я.В. присвячує дослідженню теоретико-правових засад запобігання відмивання коштів і обігу віртуальних активів. Автором зокрема аргументовано, що відмивання коштів є складним соціально-економічним явищем, що полягає у приховуванні незаконного походження фінансових активів з метою їх інтеграції у легальну економіку, процес, що не лише сприяє збагаченню правопорушників, а й підриває стабільність фінансових систем, порушує принципи справедливості і доброчесності у суспільстві.

У другому розділі роботи розкрито правові інструменти запобігання відмивання коштів від обігу віртуальних активів. Зокрема, автором доведено, що ефективність протидії відмиванню коштів значно зростає при комплексному застосуванні ризик-орієнтованого підходу у поєднанні із систематизованою методичною підтримкою. Методичні рекомендації в цій сфері мають виконувати роль нормативно-організаційного інструменту, що забезпечує уніфікацію процедур, зменшує вплив суб'єктивного фактора при оцінці ризиків та підвищує швидкість реагування на потенційні загрози, а також дозволяють стандартизувати критерії оцінки підозрілих транзакцій,

визначати пріоритети перевірок та встановлювати ефективні механізми взаємного інформування між усіма учасниками фінансового моніторингу.

Третій розділ роботи присвячено окресленню шляхів вдосконалення правового регулювання та практики запобігання відмиванню коштів від обігу віртуальних активів. Аналіз зарубіжного досвіду правового регулювання запобігання відмиванню коштів отриманих від обігу віртуальних активів дозволив зробити висновок, що для ефективного запобігання відмиванню коштів отриманих від обігу віртуальних активів наша держава потребує комплексного законодавства, яке включає вимоги щодо ідентифікації клієнтів, обліку транзакцій та звітності про підозрілі операції, створення єдиного наглядового органу для встановлення уніфікованих стандартів регулювання, впровадження технологічних інструментів моніторингу та активної міжнародної співпраці, а також важливо підвищувати кваліфікацію працівників органів нагляду та правоохоронних структур для ефективного виявлення та запобігання незаконним операціям з віртуальними активами.

Зроблено висновок, що удосконалення правового регулювання запобігання відмиванню коштів, отриманих від обігу віртуальних активів в Україні, потребує комплексного та системного підходу. Пріоритетними напрямками визнано формування цілісної законодавчої бази, створення єдиного наглядового органу та впровадження сучасних технологічних інструментів моніторингу транзакцій. Вказано, що важливим чинником є активна міжнародна співпраця та адаптація національних норм до вимог FATF і стандартів ЄС. Аргументовано, що не менш значущими залишаються професійна підготовка кадрів та запровадження ефективної системи оцінки ризиків, що забезпечить своєчасне виявлення загроз і підвищить результативність наглядових заходів.

Наукові положення, висновки та рекомендації викладені у дисертації та наукових публікаціях повно, з дотримання вимог, поставлених до дисертацій

на здобуття наукового ступеня доктора філософії, наукової етики, правил академічної доброчесності.

Таким чином, навіть стислий виклад основного змісту та елементів наукової новизни дисертації Старуценка Я.В. свідчить про те, що в ній проведені важливі теоретичні дослідження та зроблені висновки, рекомендації і пропозиції щодо правових засад запобігання відмивання коштів, отриманих від обігу віртуальних активів.

Все вищевикладене дає достатні підстави зробити загальний висновок, що зміст дисертації Старуценка Ярослава Володимировича в повній мірі розкриває тему роботи та питання плану дослідження, завдяки чому можна вважати її самостійною завершеною науковою працею, а сама наукова робота свідчить про високий рівень фахової підготовки дисертанта за досліджуваною проблематикою.

Робота виконана на високому теоретичному рівні з забезпеченням повноти аналізу та розв'язання мети та наукових завдань, освітленню теоретично обґрунтованих рекомендацій та пропозицій, а відповідно є внеском у розвиток юридичної науки.

Дисертація відповідає вимогам, що встановлені до досліджень на здобуття наукового ступеня та оформлена згідно вимог Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 року.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційного дослідження.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Я.В. Старуценка, варто вказати на певні дискусійні положення:

1. У дослідженні обґрунтовано приділено увагу змістовному аналізу понять «відмивання коштів», «легалізація доходів» і «відмивання

грошей». Однак залишилося недостатньо з'ясованим питання впливу термінологічних розбіжностей на практику правозастосування.

2. Хоча в дослідженні наведено узагальнення зарубіжного досвіду протидії відмиванню коштів, отриманих від обігу віртуальних активів, компаративний аналіз має здебільшого описовий характер. Доцільно було б розширити порівняльну частину конкретними прикладами практичної реалізації відповідних механізмів у таких країнах, що підвищило б прикладну цінність роботи.

3. Концепція інтегрованої системи протидії, представлена у підрозділі 3.2, має інноваційний характер і практичну значущість. Разом з тим, для підвищення її прикладної цінності доцільно було б розглянути потенційні ризики реалізації та проаналізувати наявні правові бар'єри на шляху створення єдиної електронної інфраструктури моніторингу.

4. Дисертаційну роботу значно збагатив би аналіз судової практики, зокрема рішень національних судів по конкретних справах.

Висловлені зауваження можуть бути враховані для оптимізації викладу проведеного дослідження, проте вони не ставлять під сумнів отримані дисертанткою наукові результати та досягнення, мають дискусійний характер і є суто рекомендаційними.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

1. Дисертаційна робота **Старушенка Ярослава Володимировича** на тему «Правові засади запобігання відмивання коштів отриманих від обігу віртуальних активів», подана на здобуття ступеня доктора філософії є оригінальним, цілісним, завершеним науковим дослідженням. Отримані в ньому наукові результати є обґрунтованими, відрізняються новизною і відповідають поточним правовим потребам запобігання відмивання коштів отриманих від обігу віртуальних активів.

2. Дисертація **Старушенка Ярослава Володимировича** на тему

«Правові засади запобігання відмивання коштів отриманих від обігу віртуальних активів» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою і практичною значимістю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261, наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій», «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор **Старушенко Ярослав Володимирович** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» зі спеціальності 081 «Право».

Опонент:

професор кафедри права та публічного управління
Київського національного університету
будівництва і архітектури,

доктор юридичних наук, професор

Юринець Ю.Л.

«___» _____ 2026 року

